

گفت وگو با علی سلمانی مستندساز مشهدی که اثری درباره شهید اسماعیل هنیه ساخته است

«ابوالعبد»؛ روایت یک مبارز در متن تاریخ

شکیبا افخمی راد

«**ابوالعبد، به کارگردانی علی سلمانی، فیلم ساز مشهودی، تازه ترین مستند ساخته شده درباره زندگی سیاسی و مبارزاتی شهید اسماعیل هنیه است. اثری سه قسمتی که با رویکردی پژوهش محور، فرازهای مهم زندگی یکی از تأثیرگذارترین رهبران مقاومت فلسطین رااز سال های کودکی وآوارگی تا حضور در عالی ترین سطوح رهبری حماس دنبال می کند.** «ابوالعبد، مسیر زندگی شهیدهنیه رااز اردوگاه آوارگان الشاطی در غزه آغاز می کند و با مرور سال های زندان و تبعید، همراهی او با شیخ احمد یاسین، نقش آفرینی در شکل گیری و گسترش جنبش حماس، نخست وزیری فلسطین، مدیریت غزه در سال های محاصره و جنگ، تحولات داخلی فلسطین، مناسبات منطقه ای جریان مقاومت ونبرد، «سیف القدس» به وقایع منتهی به عملیات «طوفان الاقصی» و اتفاقات سال های اخیر می رسد. این مستند در ابتدا قرار نبود چنین پروژه گسترده ای باشد و آن طور که سلمانی روایت می کند، قرار بود اثری مناسبتی و با زمان تقریبی ۳۰ تا ۴۰ دقیقه ساخته شود، اما جست وجو در آرشیوها و گستردگی اتفاقات زندگی این چهره سیاسی، پروژه را به روایتی تاریخی از سه دهه تحولات فلسطین تبدیل کرد.

تغییر مسیر پروژه

سلمانی می گوید ابتدا پیشنهاد ساخت یک اثر کوتاه و مناسبتی برای شهید هنیه را از سوی دفتر سینمایی «راه» دریافت کرده که باید در زمان محدودی نیز آماده می شده است. او که باور داشته چنین رویکردی نمی تواند ابعاد زندگی شهید هنیه را نشان دهد، پیشنهاد ساخت اثری طولانی تر براساس پژوهش و تحقیق را مطرح می کند. به گفته کارگردان مستند «ابوالعبد»، شهید هنیه برای جنبش مقاومت تنها یک چهره سیاسی نبود، بلکه حلقه وصل سه یا چهار نسل از این جریان محسوب می شد، به همین دلیل، روایت زندگی او بدون روایت بخشی از تاریخ سیاسی حماس و فلسطین، ناقص می ماند.

این کارگردان یادآور می شود؛ ما ابتدا تلاش کردیم با سفر به کشورهای منطقه از جمله ترکیه و قطر و گفت وگو با بستگان، نزدیکان و همکاران شهید، بخش هایی از روایت را از زبان شاهدان و نزدیکان ایشان ثبت کنیم، اما شرایط امنیتی اجازه پیشبرد این طرح را نداد. از همین رو برخی گفت وگوها از جمله مصاحبه با رئیس دفتر حماس در ایران و همچنین عیسی شریف را در تهران انجام دادیم و بخشی دیگر مانند مصاحبه با پسر شهید هنیه را با کمک رسانه المیادین در لبنان گرفتیم. در نهایت هم مسیر دیگری را برای ساخت مستند انتخاب کردیم و به سراغ ساخت اثری آرشیوی رفتیم که بتواند باتاکایه تصاویر و اسناد موجود، زندگی شهید هنیه را در بستر تحولات سیاسی روایت کند. همین تغییر مسیر، پروژه را از یک مستند مناسبتی به یک مجموعه سه قسمتی تبدیل کرد.

وقتی آرشیو تبدیل به روایت می شود

سلمانی بخش مهمی از دشواری تولید «ابوالعبد» را مربوط به جست وجوی آرشیو می داند. به گفته او، پیدا کردن تصاویر تنها نیمی از ماجراست و مسئله مهم تر، انتخاب و کنار هم قرار دادن آن ها برای ساخت یک روایت منسجم است.

این کارگردان بیان می کند، بخشی اندکی از تصاویر رااز آرشیوهای صداوسیما و بخشی دیگر رااز منابع خبری عربی و فضای اینترنت و یوتیوب پیدا کردیم.

همچنین برای دستیابی به برخی آرشیوهای مهم پیگیری های زیادی انجام دادیم، اما همه این تلاش ها به نتیجه نرسید. برای مثال دفتر حفظ و نشر آثار رهبر شهید آرشیوهای بسیار دیدنی داشتند که متأسفانه آن ها را در اختیار ما قرار ندادند و من شنیدم این آرشیو بعد از حمله ای که به بیت شد از بین رفته است.

سلمانی یادآور می شود، در جریان این جست وجوها، گاهی به تصاویری برخورد کرده که برای خودش نیز تارگی داشته و جذاب بوده است.

نمی شد سیاست را از شخصیت جدا کرد

یکی از تصمیم های مهم سازندگان، پرهیز از جدا کردن زندگی شهید هنیه از فضای سیاسی پیرامون او بوده است. فردی که نسل دو رده نیروهای مدیریتی و فرماندهی حماس محسوب می شده و با نسل قبل و بعد خودش ارتباط داشته است.

سلمانی باور دارد وقتی زندگی یک شخصیت در متن مجموعه ای از حوادث سیاسی و اجتماعی شکل گرفته، نمی توان برای ساخت یک روایت آرام و صرفا شخصیتی، این حوادث را حذف کرد. او تأکید می کند که جای دوربین در این مستند کنار شخصیت اصلی است، اما فیلم تلاش نمی کند درباره همه وقایع به شکل مستقیم موضع گیری کند. به تعبیر این کارگردان، مستند «حس دارد، اما له یاعلیه کسی نیست» از نگاه او، وفاداری به تاریخ یکی از اصول اصلی ساخت «ابوالعبد» بوده است. به همین دلیل، رویدادهای سیاسی، اختلاف نظرها و کنش و واکنش های مختلف تا جای ممکن در روایت باقی مانده اند، حتی اگر بیان برخی از آن ها ساده نبوده باشد. سلمانی همچنین می گوید تلاش کرده تاریخ سیاسی حماس با محوریت شهید هنیه رااز سال ۱۹۸۸ تا ۲۰۲۴ آن گونه که بوده و به صورت صریح روایت کند. نه آن گونه که ممکن است برای گروهی مطلوب تر باشد.

روایت بخش های حساس تاریخ

دنبال کردن این رویکرد در بخش هایی از مستند که به تحولات منطقه ای و به ویژه مسئله سوریه

می پردازد، دشوارتر بوده است. به گفته کارگردان مستند «ابوالعبد»، برخی از این اتفاقات هنوز هم تبعات سیاسی دارند و طبیعتا صحبت کردن درباره آن ها نیازمند دقت بیشتری بوده است. او به سکانس هایی از قسمت دوم مستند اشاره می کند که در آن نقش شهید هنیه و همچنین رهبر شهید در حفظ ارتباط میان جریان حماس و ایران بررسی می شود. برای بخش این بخش، گروه سازنده ناچار بوده تأیید چند کارشناس صداوسیما را بگیرد. به گفته سلمانی نسخه تلویزیونی مستند درنهایت با برخی اصلاحات و حذف های محدود روی آنتن رفته است. اصلاحاتی که البته به روایت و پژوهش گروه سازنده ضربه نزده است.

این مستندساز یادآور می شود، نسخه کامل «ابوالعبد، بدون سانسور در بستر وب و سایت عماریار در دسترس علاقه مندان قرار دارد.

شهیدی که وحدت گرا بود

سلمانی می گوید ساخت مستند باعث شده است تا با ویژگی های شخصیتی و سیاسی بیشتری از شهید هنیه آشنا شود. کارگردان «ابوالعبد» از میان ویژگی های سیاسی این شهید به وحدت گرا بودنش اشاره می کند. در میان وجوه شخصیتی نیز، آنچه بیش از همه برای سلمانی قابل توجه بوده، نوع رویارویی شهید هنیه با فقدان و سختی است. سلمانی با اشاره به شهادت فرزندان و نوه های ایشان می گوید: نحوه مواجهه این شهید با فقدان عزیزانش را باید در نوع نگاهی به زندگی جست وجو کرد. او به دنیا دل نبسته بود و همین موضوع باعث شده بود، در بزنگاه های مهم تصمیم های بزرگی بگیرد.

مستند، راهی برای انتقال تاریخ

بخش دیگری از دغدغه سلمانی برای ساخت «ابوالعبد» به جایگاه مستند در روایت تاریخ بازمی گردد. او معتقد است در روزگاری که مخاطب کمتر حوصله مطالعه طولانی دارد و شبکه های اجتماعی مردم را به محتوای کوتاه و سریع عادت داده اند، تصویر می تواند ابزار مؤثرتری برای انتقال

بخشی از مفاهیم تاریخی باشد. از نظر کارگردان «ابوالعبد»، مزیت مستند تنها سرعت انتقال اطلاعات نیست، بلکه تصویر می تواند حس و فضای یک دوره تاریخی را نیز منتقل کند. به همین دلیل، اگر جای دوربین و زاویه نگاه درست انتخاب شده باشد، مستند می تواند تصویری باورپذیر و ماندگار از یک واقعه ارائه دهد.

سلمانی همچنین تأکید می کند، ثبت تصاویر و روایت های تاریخی، به ویژه درباره شخصیت هایی که زندگی شان بخشی از تاریخ معاصر را شکل داده است، ضرورتی فراتر از تولید یک اثر مناسبتی دارد.

نگرانی از آینده مستندسازی تاریخی

با این حال، نگاه کارگردان «ابوالعبد» به آینده تولید چنین آثاری چندان امیدوارکننده نیست. سلمانی باور دارد مستندسازی در سال های اخیر بیش از اندازه به تولیدات مناسبتی و سفارشی وابسته شده و حمایت پایدار از پروژه های پژوهشی و تاریخی کمتر دیده می شود. او با اشاره به مستندسازی که به دلیل شرایط اقتصادی، حرفه خود را کنار گذاشته اند یادآور می شود، وقتی امکان تأمین هزینه های یک پروژه مستقل و پژوهش محور وجود نداشته باشد، طبیعی است که تولید آثار جدی نیز کاهش پیدا کند. به باور این کارگردان، کتاب و مستند هر دو برای ثبت تاریخ معاصر ضروری اند، اما هر کدام با محدودیت هایی روبه رو هستند. کتاب ممکن است به دست تعداد مخاطب کمتری برسد و مستند نیز بدون حمایت مالی و فرهنگی کافی، امکان تولید مستمر نخواهد داشت.

«زنگ امید»، روایت امید در میان دانش آموزان

در کنار «ابوالعبد»، علی سلمانی در مجموعه مستند اجتماعی «زنگ امید، نیز تجربه متفاوتی در کارنامه کاری خود ثبت کرده است. فصل دوم «زنگ امید» در حدود هجده قسمت تولید شده و این روزها در حال پخش از تلویزیون است. سلمانی کارگردانی دو قسمت آن را بر عهده داشته است. او در این دو قسمت به سراغ دانش آموزانی می رود که هر کدام با تکیه بر ایده و توانایی خود، دست به ساخت یا تولید یک محصول زده اند. آنچه بیش از همه در این تجربه برای سلمانی پررنگ شده، نوع نگاه دانش آموزان به آینده است. او می گوید آن ها در سن و سالی که بسیاری از هم نسلانش دغدغه های دیگری دارند، برای آینده برنامه دارند و با جدیت روی ایده هایشان کار می کنند. یکی از قسمت هایی که سلمانی کارگردانی کرده، درباره یک دانش آموز دختر بروجردی است که یک نرم افزار با موضوع محیط زیست طراحی کرده است. چالش اصلی این قسمت از نگاه کارگردان، روایت داستانی بود که بخش عمده اتفاقات آن پیش از آغاز فیلم برداری رخ داده بود و تصاویر آرشیوی چندانی از آن وجود نداشت. سلمانی برای حل این مسئله از الگوی معمول روایت تلویزیونی فاصله گرفته است، الگویی که به گفته او گاهی به چند مصاحبه، تعدادی عکس و بازگویی اتفاقات گذشته محدود می شود. کارگردان «زنگ امید» می گوید تلاش کرده این قصه ها را با استفاده از بازسازی و ساختار دایکودراماتیک دوباره روایت کند، اما در عین حال، انسجام داستانی هر قسمت را حفظ کند و اجازه ندهد روایت به تکرار بیفتد. قسمت دیگری که سلمانی کارگردانی کرده به یک دانش آموز مشهودی اختصاص دارد. او برای کمک به مادرش، مسیر پژوهش در حوزه نانورادبال کرده است. مادر این دانش آموز به یک بیماری پوستی مبتلا بوده و محصول مشابه خارجی هم هزینه بالایی داشته و درمان قطعی محسوب نمی شده است. همین مسئله باعث شده دختر نوجوان از طریق فعالیت های علمی و حضور در جشنواره های دانش آموزی، به فکر تولید یک کرم با استفاده از فناوری نانو بیفتد.

شکار

اَشْتِه
۳۱ شهریور ۱۴۰۵
۱۰ ربيع ثاني ۱۴۴۶
شماره ۶۶۶

۱۱

↓

۱۱

نگارستان

نمایش آثار محمود آزاد نیا در نگارخانه «پل»

نمایشگاه آثار محمود آزاد نیا، نقاش مطرح مشهودی، با عنوان «جیوه» روز جمعه ۲۷ شهریور در نگارخانه پل افتتاح شد. این نمایشگاه تا ۹مهرماه ادامه دارد و علاقه مندان می توانند از ساعت ۱۷ تا ۲۱ از این نمایشگاه دیدن کنند.

برگزاری نمایشگاه نقاشی «تضاد» در هنر خانه درخت

نمایشگاه نقاشی سیاه قلم «تضاد» در روز ۳۱ شهریورماه ساعت ۱۸در هنرخانه درخت افتتاح می شود. در این نمایشگاه آثار مبینا حبیبی، بهار عزیزی، فرنیا جویینده دل، اسما بقمچ پور،

مهدیه حسینی تبار، زهرارحمتی، افسانه غلامی و حلیمه داریوشی که زیر نظر خانم ابراهیمی تولید شده است، به نمایش در خواهد آمد. نمایشگاه «تضاد» تا سوم مهرماه از ساعت ۱۰ تا ۲۲ ادامه خواهد داشت.

اخبار
مشهد

اجرای صحنه ای «دلشدگان» تمدید شد

اجرای صحنه ای «دلشدگان» به دلیل استقبال مخاطبان مشهودی تمدید شد. این برنامه موسیقیایی در روزهای پنجشنبه ۲ مهر ساعت ۱۹ و جمعه ۳ مهر ساعت ۱۷ در تالار فردوسی برگزار خواهد شد. گروه

موسیقی دلشدگان قطعاتی از موسیقی ایرانی در قالب تنظیم های پلی فونیک برای سازهای ایرانی وسازهای زهی با آهنگ سازی رامین میلانی و آواز سعید عابد...زاده با اشعاری از محمد علی بهمنی، بیژن ترقی، محمد قهرمان، آرمان نودری و محمد بهبودی نیا اجرا خواهند کرد.

نمایشخانه

«من کجا خوابم برد» روی صحنه «مایان»

تئاتر کمدی ترازدی «من کجا خوابم برد» به نویسندگی و کارگردانی جلال شهباززاد در سالن ایراندخت پردیس تئاتر مایان از پنجشنبه ۲ مهر ساعت ۲۰ روی صحنه می رود. علی عبدالهی، وحید غلامی،

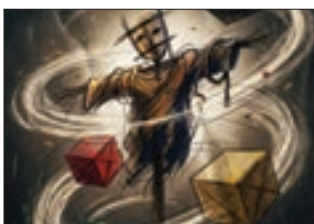
فاطمه نیک سیر، سما عادل، زهرا قریشی، الهه نادری نژاد و حمیدرضا جندقی بازیگران این نمایش هستند. در خلاصه «من کجا خوابم برد» آمده است، «وقتی آینده رو می دونی، خوابیدن دیگه ساده ترین کار دنیا نیست.»

اجرای «سیاه بخت» در پردیس «آکتور»

نمایش کمدی «سیاه بخت» از یکشنبه ۲۹ شهریور ساعت ۱۸ در سالن شماره دو پردیس تئاتر «آکتور» اجرا می شود. در این نمایش میکانیل صداقت مند، امین طیبی، ابراهیم آذریان، شهرزاد سلطانی، سحر پنجی، هانیه کوهستانی، ساجده شفاعی، امیر دیناری و محمد جواد وظیفه دان به ایفای نقش می پردازند.

اجرای «چهار صندوق» در مشهد

نمایش کمدی اجتماعی «چهار صندوق» به نویسندگی بهرام بیضایی و کارگردانی بهنام یاری از چهارشنبه اول مهرماه ساعت ۱۸:۳۰در سالن شماره یک پردیس تئاتر آکتور اجراهای خود را آغاز می کنند.

پارسا اشرفی مقدم، امید دبیر، سینا فتوحی، بهنام یاری و علیرضا یزدی در این نمایش به ایفای نقش می پردازند.

آغاز اجرای نمایش کودک و نوجوان در مشهد

نمایش کودک و نوجوان «پادشاه رنگ ها» به کارگردانی مهدی مؤذنی از اول مهرماه در تماشاخانه فردوس (کلاهدوز ۳۰) روی صحنه می رود. در این نمایش مهدی مؤذنی، یاسمن حیدری، مرتضی خدیوی زند،

سام شفیعی، ابوالفضل اعرابی پور، سجاد بیگلری و پرنیا حدادفر بازی می کنند. در خلاصه این نمایش آمده است، «جنگل یک روز صبح از خواب بیدار می شود و دیگر همیشه نیست، رنگ ها از میان درختان و گل ها رفته اند و حیوانات کوچک یکی یکی ناپدید شده اند. در این میان، ردپای روباهای مرموز و حیله گر، قصه را به ماجرابی پررمزوراز برای کودکان و نوجوانان تبدیل می کند.»